

M

Model for Potential Development of Cultural Tourist Attractions in Surin Province

Natthayot Boonsot^{1,*} and Kosit Phaengsoi²

Received: April 19, 2021 Revised: June 5, 2021 Accepted: September 10, 2021

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the problems of cultural tourist sites in Surin Province, 2) to study guidelines for the potential development of cultural tourist attractions in Surin Province, and 3) to propose a model for the potential development of cultural tourist attractions in Surin Province. The research instruments were surveys, observations, interviews, focus-group discussions, and workshops. The sample group consisted of 23 people selected by purposive sampling. The results of the study were presented as follows: 1) the problems of cultural tourist attractions in Surin Province comprised the unclean roads in locals, full of dust and garbage, the lack of foreign language ability among homestay owners, an insufficient number of tour guides, and inefficient management 2) the guidelines for the potential development of cultural tourist attractions in Surin Province consisted of 3 approaches including the general development approach, the development approach regarding the needs of visitors and the development approach of the potential of tourist attractions that was divided into three aspects, namely attraction, carrying capacity and management and 3) the model for the potential development of cultural tourist attractions in Surin Province consists of 7 elements: studying the needs of tourists, proposal development guidelines, best practices for development, follow-up and evaluation, management improvement, and networking and creating partnerships. Finally, the findings of this study can provide guidelines for developing the potential of cultural tourist attractions that is consistent with the needs of tourists and the context of cultural tourism in Surin province.

Keywords: tourism potential development guidelines; model for the potential development of cultural tourist attractions in Surin province; Surin province

¹ Surin Primary Educational Service Area Office 2, Village No. 1, Rattanaaburi Subdistrict, Rattanaaburi District Surin Province

² Department of Cultural Sciences Faculty of Culture Mahasarakham University

* Corresponding author. E-mail: boonsot081@gmail.com

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

ณัฐชยชญ์ บุญสุด^{1*} และ โฆสิต แพงสร้อย²

วันรับบทความ: April 19, 2021 วันแก้ไขบทความ: June 5, 2021 วันตอบรับบทความ: September 10, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ และ 3) เสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 23 คน ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย ถนนในชุมชนไม่ค่อยสะอาด มีฝุ่นละอองและมีขยะ เจ้าของโฮมสเตย์ขาดความสามารถในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ จำนวนมัคคุเทศก์ไม่เพียงพอ และขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ แนวทางการพัฒนาโดยทั่วไป แนวทางการพัฒนาตามความต้องการของนักท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาตามศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว และด้านบริหารจัดการ และ 3) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว กำหนดแนวทางการพัฒนา ปฏิบัติการพัฒนา ติดตามประเมินผล ปรับปรุงพัฒนา การบริหารจัดการ และการสร้างภาคีเครือข่าย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และมีรูปแบบการพัฒนาศักยภาพที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบริบทของตน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 หมู่ 1 ตำบลรัตนบุรี อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

² สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

* Corresponding author. E-mail: boonsot081@gmail.com

บทนำ

เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ มีจุดเด่นในเรื่องของศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน และวิถีชีวิตของชาวอีสานใต้ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งจุดเด่นด้านพื้นที่ที่เปรียบเสมือนประตูที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่ประเทศกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากนี้ ยังเป็นหนึ่งในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด ประมาณ 17.6 ล้านคนต่อปี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ สถานการณ์การท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ มีแนวโน้มการเติบโตดี จากแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ ปี พ.ศ. 2561 พบว่า จังหวัดนครราชสีมา มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด ร้อยละ 65.97 รองลงมา คือ จังหวัดชัยภูมิ ร้อยละ 12.50 จังหวัดบุรีรัมย์ ร้อยละ 11.61 และจังหวัดสุรินทร์ ร้อยละ 9.92 ตามลำดับ (ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว, 2561)

จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ จัดว่าเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจำนวนมากแห่งหนึ่งของประเทศไทย โดยในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์เป็นจำนวนมาก ซึ่งค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยคนละ 1,500-1,800 บาท ต่อวัน (สำนักงานสถิติจังหวัดสุรินทร์, 2563) และมีรายได้จากการท่องเที่ยวแต่ละปีมากเป็นอันดับต้น ๆ ของภาคอีสานตอนล่าง อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์นี้จะตั้งอยู่กระจุกกระจายตามพื้นที่ของอำเภอต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่นิยมและรู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจของจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ หมู่บ้านช้าง ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม ปราสาทภูมิโปน ซึ่งถือว่าเป็นปราสาทโบราณแห่งแรกของประเทศไทย ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านภูมิโปน ตำบลดม อำเภอลำทะเมนชัย วัดเขาศาลาดตูลฐานะจาโร ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านจรัส อำเภอบัวเขต และเทศกาลปลาไหล ข้าวใหม่หอมมะลิ และงานกาชาดอำเภอชุมพลบุรี ซึ่งเป็นงานประจำปีของอำเภอชุมพลบุรี

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ให้ความสนใจรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา แนวทางการพัฒนา และเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดสุรินทร์ เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่ชุมชน เพื่อสามารถรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น เพื่อตอบสนองแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2561-2564) ที่ได้มุ่งเน้นการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยว โดยคงไว้ด้วยเอกลักษณ์ความเป็นไทย รักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงชุมชนและสังคมในการสร้างรายได้และกระจายรายได้อย่างเท่าเทียมกันทุกภาคส่วน อีกทั้งการสร้างจุดเด่นและสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดจากทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดความจดจำและสร้างความโดดเด่น ทำให้สินค้าและบริการไม่สามารถถูกลอกเลียนได้ สามารถตอบโจทย์แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ปี พ.ศ. 2559-2563 ที่มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

ทั้งนี้ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำไปพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่สามารถสร้างประโยชน์แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนเจ้าของพื้นที่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และนักท่องเที่ยว อีกทั้งมีประโยชน์ต่อการกระจายรายได้ของชุมชน และการเข้าใจพฤติกรรมนักท่องเที่ยว รวมถึงความคิดเห็นนักท่องเที่ยวในด้านองค์ประกอบของการท่องเที่ยว สามารถนำไปพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดความสอดคล้องทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน นอกจากนี้ สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นทิศทาง การขับเคลื่อนสู่รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ต่อไป

บททวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการอธิบายผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

กรมการท่องเที่ยว (กทท, 2557) ได้กล่าวถึง ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ 3) ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ ทั้งนี้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์และดัชนีชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบที่ชัดเจนเพื่อใช้ในการพิจารณาถึงควมมีศักยภาพ มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา [กท], 2556) การที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเข้าไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวใดนั้น แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีความดึงดูดใจและน่าสนใจอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ซึ่งศักยภาพในการดึงดูดใจสำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงความปลอดภัย และความสามารถในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวควรมีศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวด้วยทั้งด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และการสนับสนุนทางด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการที่แหล่งท่องเที่ยวจะสามารถดำรงอยู่ได้นั้น การบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ ไบเฟิร์น วงษ์บัวงาม และมุขสุดา พูลสวัสดิ์ (2556) กล่าวว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนา การปรับปรุงหรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นมีเพียงพอที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ กนกพร ฉิมพลี (2559) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ 1) ด้านการพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบ การบริหารจัดการหมู่บ้าน แกะไขจุดอ่อนของหมู่บ้าน โดยหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวมาร่วมกันพัฒนา การท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้มีความรู้ ร่วมคิดร่วมสร้าง

ร่วมวางแผน โดยยึดว่าทุกระบวนการของการพัฒนาต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เพื่อปลูกฝังความภาคภูมิใจและการเป็นเจ้าของร่วม และ 2) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการประเมินผล ซึ่งควรจัดให้มีการทดลองการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการศึกษาวิจัย คือ ควรมีการร่วมกันพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้านแก้ไขจุดอ่อนของหมู่บ้าน โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างกฎ-กติกากฎ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับชาวบ้านและนักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ตลอดจนจัดการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวนำร่องภายในชุมชนให้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ภัคจิรา แสนใจ และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวรูปแบบอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวรูปแบบอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) ในจังหวัดขอนแก่น ดังนี้ 1) สร้างความร่วมมือกันอย่างจริงจังของทุกภาคส่วนในการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นในด้านการท่องเที่ยวรูปแบบไมซ์ (MICE) 2) พัฒนาการดำเนินงานอย่างมืออาชีพให้กับบุคลากรในสายงานการให้บริการในอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) 3) ควรมีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการ โดยสามารถประกาศให้กลุ่มผู้ให้บริการได้รับทราบ และปฏิบัติไปในทางเดียวกัน เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว สร้างกฎหรือระเบียบในการให้บริการสาธารณะ 4) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแนวใหม่เพื่อทดแทนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีน้อยและขาดเอกลักษณ์ และ 5) สร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

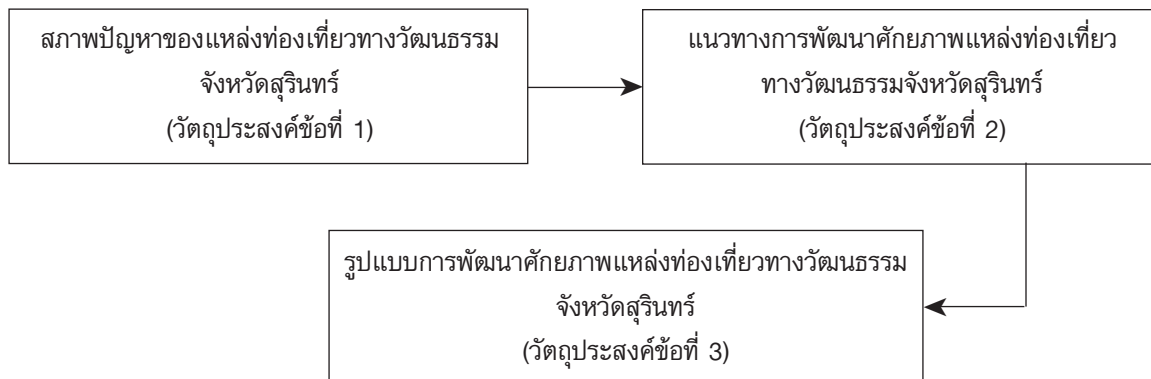
ชุตติกาญจน์ กันทะอุ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษาบ้านร่องพาง ตำบลร่องพาง จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อศึกษาศักยภาพของบ้านร่องพางในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการวิจัย พบว่า บ้านร่องพางมีศักยภาพเบื้องต้น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว มีทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ 2) ด้านการเข้าถึง มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกและปลอดภัย เดินทางเข้าถึงชุมชนได้ทั้งรถยนต์ส่วนบุคคลและรถโดยสารสาธารณะ ตลอดจนเส้นทางเชื่อมโยงพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอื่น ๆ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานครบถ้วนและเพียงพอ 4) ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งไปและกลับหรือพักค้างคืน และ 5) ด้านการจัดการท่องเที่ยว มีการวางแผนและการดำเนินการโดยผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมจากประชาชนจากความพร้อมของบ้านร่องพาง ผู้วิจัย พบว่า ในการเสริมสร้างศักยภาพบ้านร่องพาง เพื่อพัฒนาเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านร่องพางมีศักยภาพและมีความพร้อมสำหรับรองรับการท่องเที่ยวใน 5 ด้าน ทั้งนี้บ้านร่องพางควรมุ่งเน้นด้านการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยเร่งการประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาศึกษภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

เบญจมาศ ณ ทองแก้ว อำนวย รักษาพล จุฑามาส เพ็งโคณา และบุญศิลป์ จิตตะประพันธ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ การจำแนกช่วงชั้นโอกาสด้านการนันทนาการ การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวและจัดทำแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) ผลการวิจัย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้มีศักยภาพอยู่ในระดับดี สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะมีสภาพธรรมชาติดั้งเดิมที่ประกอบด้วยทรัพยากรหินงอก หินย้อยที่มีลักษณะพิเศษ ขณะที่เส้นทางการศึกษาป่าพรุคันธุลี มีศักยภาพระดับปานกลาง ควรมีการพัฒนาเส้นทางยกระดับ (boardwalk) ที่เอื้อต่อกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติ และบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการประเมินศักยภาพแหล่งเที่ยวนอกจากนั้น ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 5 แผนการ ดังนี้ 1) การพัฒนาปรับปรุงด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐาน 2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและชุมชนในระบบการท่องเที่ยว 3) การเฝ้าระวังรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 4) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสื่อความหมายสำหรับการท่องเที่ยว และ 5) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโครงข่ายปัจจัยความสำเร็จ คือ กลุ่มคนที่มีศักยภาพร่วมบริหารจัดการองค์การให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง การสนับสนุนของฝ่ายวิชาการ และการพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยว

ปัจจัยหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นหลักประกันความสำเร็จของการท่องเที่ยวทั้งในเมืองและชนบท ก็คือการมีรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี โดยคำนึงถึงชุมชน เจ้าของท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม และนักท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ โดยหัวใจของการจัดการท่องเที่ยวที่ดีประกอบด้วย 1) การมีองค์กรและการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ 2) มีการวางแผนในด้านศักยภาพและด้านสังคมของแหล่งท่องเที่ยว 3) ให้ความสำคัญเรื่องการตลาด 4) ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสินค้า เพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและให้เหมาะสมกับประเภทและลักษณะของทรัพยากร และ 5) ให้ความเอาใจใส่กับการวางแผนและการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นทั้ง 2 แนวคิดเป็นกรอบในการวิเคราะห์และอธิบายผลการวิจัยในประเด็นสภาพปัญหาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาศึกษภาพและรูปแบบการพัฒนาศึกษภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อที่กำหนดไว้ดังกล่าวมา และพัฒนามาสู่การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์
- 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา วิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ และรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดในการแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ผู้วิจัยเลือกพื้นที่เป้าหมาย คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 4 แหล่ง เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น และควรมีรูปแบบการพัฒนาศักยภาพที่พร้อมให้การรับรองนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวประกอบด้วย

- 1) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ได้แก่ หมู่บ้านช้าง บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์
- 2) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทชุมชนโบราณ ได้แก่ บ้านภูมิโปน ตำบลลดม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

3) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทศาสนสถาน ได้แก่ วัดเขาคาลาตุลฐานะจาโร ตำบลจรัส อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

4) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทประเพณีและวัฒนธรรม ได้แก่ เทศกาลงานปลาไหล ข้าวใหม่หอมมะลิ และงานกาชาดอำเภอยุวมลบุรี จังหวัดสุรินทร์

โดยการลงสำรวจในพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดสุรินทร์ ใช้พื้นที่ศึกษาจำนวน 4 แหล่ง มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จำนวน 23 คน (ทรงคุณ จันทจร, 2549: 79) ซึ่งจำนวนดังกล่าวเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 หน่วยงานราชการและเอกชนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

ลำดับที่	หน่วยงานราชการและเอกชนผู้เกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
1	ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์	1
2	วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์	1
3	พัฒนาการจังหวัด	1
4	พัฒนาการอำเภอบัวชุม	1
5	พัฒนาการอำเภอลำทะเมนชัย	1
6	พัฒนาการอำเภอบัวเขต	1
7	พัฒนาการอำเภอยุวมลบุรี	1
รวม		7

ที่มา: ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงจากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

ตารางที่ 2 หน่วยงานท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

ลำดับที่	หน่วยงานท้องถิ่นและผู้นำชุมชน	แหล่งท่องเที่ยวละ (คน)	รวม
1	เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่ศึกษา	1	4
2	นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	1	4
3	ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ศึกษา	1	4
4	นักวิชาการในพื้นที่ศึกษา	1	4
รวม			16

ที่มา: ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงจากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ดังนี้

1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) ทำการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละประเด็นคำถาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัยจากผู้นำท้องถิ่น ผู้อาวุโส และปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ โดยข้อคำถามเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการพัฒนาชุมชนทั้ง 4 แหล่งเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structural Interview) โดยการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อจำประเด็นนำมามีความหมายของการวิจัยโดยใช้ทฤษฎีและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้รู้ (Key Informants) จำนวน 23 คน ในเรื่องรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

3) การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้วิจัยใช้วิธีการนี้หลังจากการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เก็บข้อมูลกลุ่มและเป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยกำหนดประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ คือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มทั่วไป โดยกำหนดกลุ่มละประมาณ 5-10 คน จำนวน 4 กลุ่ม โดยใช้ผู้นำกลุ่ม เพื่อตรวจสอบความตรงของข้อมูลที่ได้รับตามประเด็นที่แยกเป็นดัชนีแล้วศึกษาความเข้าใจของกลุ่มตามกรอบรูปที่สร้างขึ้นว่ามีความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด โดยดำเนินการวางแผนการสนทนา เวลาและสถานที่ จัดเตรียมแนวคำถาม นัดหมาย เชิญสมาชิก จัดสนทนากลุ่ม บันทึกเทป และจัดบันทึกโดยคัดเลือกผู้สนทนากลุ่มที่มีลักษณะร่วม (Homogenous)

4) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้กับผู้นำกลุ่ม ผู้นำชุมชน นักวิชาการในชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับการสัมภาษณ์ และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อให้ทราบถึงอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นในแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ การประชุมจะทำในระหว่างการทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ทราบแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์อย่างแท้จริง วิธีดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบ PDCA (Plan Do Check Act) จะดำเนินการโดยเชิญตัวแทนที่เกี่ยวข้องที่มีอำนาจตัดสินใจ ตลอดจนให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ประชุมได้ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลหรือข้อสรุปเพื่อการวิเคราะห์ที่ถูกต้องสมบูรณ์ได้ ในบางครั้งผลการประชุมอาจเป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมหรือเติมข้อมูลจากการวิจัยที่ขาดเหลืออยู่หรืออาจเป็นการยืนยันความถูกต้องของผลการศึกษาวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนนี้ คือ การรวบรวมข้อมูล จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ ถ่ายภาพประกอบขณะทำการศึกษา จัดบันทึกข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ และตรวจสอบความความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Validity and Reliability) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) เพื่อเป็นการตรวจสอบความไว้วางใจ และสามารถเข้าถึงข้อเท็จจริง (Fact) หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ

การวิจัย ที่ผู้วิจัยต้องการสืบค้นหาคำตอบได้อย่างละเอียด ถี่ถ้วนและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น ตามปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรวิจัย ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การจดบันทึก การอัดเทป และการบันทึกภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกเป็นประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลแล้วหรือไม่ ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้มาไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) และหากมีข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป จากนั้นผู้วิจัยก็จะนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และนำเสนอผลการวิจัย การนำเสนอผลการวิจัยนั้น หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลส่วนหนึ่งแล้วและเพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและมีความสอดคล้องกับความจริงมากที่สุด ผู้วิจัยจึงจัดให้มีการสนทนากลุ่มและอภิปราย เพื่อพิจารณาและวิพากษ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยการเสนอต่อที่ประชุมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อการพิจารณาตามประเด็นที่ทำการวิจัย สุดท้ายผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เป็นกลุ่มตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้นำสรุปอภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ได้แก่ หมู่บ้านช้าง บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ 2) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทชุมชนโบราณ ได้แก่ บ้านภูมิโปน ตำบลดม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ 3) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทศาสนสถาน ได้แก่ วัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโร ตำบลจรัส อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ 4) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทประเพณีและวัฒนธรรม ได้แก่ เทศกาลงานปลาไหล ข้าวใหม่หอมมะลิ และงานกาชาดอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

1.1) ด้านการคมนาคม พบว่า ถนนในแหล่งท่องเที่ยวคับแคบ ไม่มีป้ายบอกทาง ไม่มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก และพื้นที่จอดรถที่ไม่เพียงพอ

1.2) ด้านที่พักและอาหาร พบว่า ที่พักและร้านอาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว บางแหล่งไม่มีทั้งที่พักและร้านอาหาร นอกจากนี้ เจ้าของบ้านไม่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างเข้าใจ ชาดม้คคุเทศก์และน้กเล่าเรื่อง

1.3) ด้านร้านขายของที่ระลึก ไม่มีร้านจำหน่ายของที่ระลึกและของที่ระลึกไม่มีอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ไม่น่าสนใจ และขาดการบริหารจัดการด้านการตลาด

1.4) ด้านการบริการข้อมูลการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ไม่มีศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์

1.5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวขาดความเป็นเอกลักษณ์ และไม่หลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมแบบเดิม ๆ ขาดความน่าสนใจ

1.6) ด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเป็นผู้สืบหาข้อมูลด้วยตนเอง ทำให้ได้ข้อมูลการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นปัจจุบัน

1.7) ด้านการบริหารจัดการ ยังไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม และบุคลากรขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ

2. แนวทางพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ โดยแบ่งแนวทางการพัฒนาออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

2.1) แนวทางการพัฒนาโดยทั่วไป ต้องพัฒนาตามพันธกิจ จุดอ่อน และจุดแข็งของแต่ละพื้นที่ โดยเจ้าของพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การสร้างกลยุทธ์ และการปฏิบัติตามแผนงาน โดยบริบทของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแต่ละแห่งต้องสอดคล้องกับนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐและกลไกทางการตลาด

2.2) แนวทางการพัฒนาตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่และสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ผู้วิจัยได้สรุปแต่ละประเด็นคำถามจึงได้แนวทางที่เป็นมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเภทชุมชนโบราณ ประเภทศาสนสถาน และประเภทประเพณีและวัฒนธรรม โดยมีแนวทางพัฒนาตามความต้องการของนักท่องเที่ยว คือ ด้านการดึงดูดใจ ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการ

2.3) แนวทางการพัฒนาตามศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการดึงดูดใจ นักท่องเที่ยว ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว และด้านบริหารจัดการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1) แนวทางการพัฒนาด้านการดึงดูดใจ โดยการเพิ่มกิจกรรมให้หลากหลาย ควรมีการแสดงดนตรีไทย และการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทย โดยร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกการแสดง การฟ้อนรำ ที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดการละเล่น การฟ้อนรำ จัดถนนวัฒนธรรม นวดแผนโบราณ สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับหน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ตลอดจนร่วมมือกับภาครัฐในการประชาสัมพันธ์ และสร้างเครือข่ายกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

2.3.2) แนวทางการพัฒนาด้านการรองรับนักท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งในด้านห้องสุขา การจัดร้านค้าและร้านอาหาร ที่นั่งพักผ่อน รวมทั้งมีการปรับภูมิทัศน์ภายในพื้นที่ให้เกิดความร่มรื่น จัดผังการท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาลาว และภาษากัมพูชา รวมทั้งจัดพื้นที่ตั้งร้านค้าประเภทต่าง ๆ ให้เกิดทัศนียภาพที่สะอาดตา เพื่อความสวยงาม โดยชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม

2.3.3) แนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการโดยมีการสร้างเครือข่ายกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) การจัดถนนคนเดิน มีการจัดเวทีชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีโครงการจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเอกสารประชาสัมพันธ์

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทชุมชนโบราณ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทศาสนสถาน และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทประเพณีและวัฒนธรรม จึงได้สรุปเป็นรูปแบบการพัฒนาแบบองค์รวม ภายใต้ “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์” ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1) เป้าประสงค์ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ที่มีศักยภาพสูง ตามจุดขายทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับความต้องการและสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

2) พันธกิจ คือ เพื่อให้บังเกิดผลตามเป้าประสงค์ การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ต้องดำเนินภารกิจ 3 ประการ คือ

2.1) เพิ่มสิ่งดึงดูดใจ

2.2) เพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

2.3) พัฒนาการบริหารจัดการ

3) กลยุทธ์ คือ กำหนดกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับพันธกิจและเป้าประสงค์ 3 กลยุทธ์ ดังนี้

3.1) กลยุทธ์การเพิ่มสิ่งดึงดูดใจด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยการเพิ่มศักยภาพ ด้านวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมการนั่งสมาธิ กิจกรรมทำสังฆทาน กิจกรรมถนนวัฒนธรรม กิจกรรมตามประเพณี กิจกรรมการเล่นและกิจกรรมแสดงศิลปะพื้นเมือง ตลอดจนการจัดจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรม

3.2) กลยุทธ์การปรับภูมิทัศน์และเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยการปรับภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม สถานที่เอื้ออำนวยต่อนักท่องเที่ยว โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม รวมทั้งเพิ่มเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

3.3) กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยบริหารจัดการแบบครบวงจร เน้นความต้องการของ

นักท่องเที่ยวผู้รับบริการ ใช้วิธีการเชิงกลยุทธ์และการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4) ตัวชี้วัดความสำเร็จ คือ การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่เป็นความสำเร็จของการดำเนินการและตัวชี้วัดสำคัญ 3 ประการ คือ

- 4.1) นักท่องเที่ยวรู้จักและพอใจในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น
- 4.2) จำนวนและระดับการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- 4.3) แหล่งท่องเที่ยวมีความเข้มแข็ง และชุมชนมีส่วนร่วมในการบริการนักท่องเที่ยวมากขึ้น

5) กระบวนการพัฒนา คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีกระบวนการในการพัฒนาครบวงจรตามลำดับ ดังนี้

5.1) ขั้นตอนการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว ดำเนินการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมและใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายด้านสิ่งดึงดูดใจ การรองรับนักท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ

5.2) ขั้นตอนการกำหนดแนวทางและแผนการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการประสานงานและจัดประชุมเชิงปฏิบัติการของกรรมการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาร่วมกัน

5.3) ขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามแผนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยจัดให้มีคณะกรรมการรับผิดชอบดำเนินการในแต่ละโครงการและสนับสนุนปฏิบัติการจากหน่วยงานที่ปรึกษา

5.4) ขั้นตอนการประเมินการพัฒนา ดำเนินการโดยจัดให้มีการติดตาม ประเมิน และรายงานผลการพัฒนาในแต่ละโครงการ ทั้งการประเมินตนเองของผู้รับผิดชอบโครงการ การประเมินภายในโดยคณะกรรมการพัฒนา และประเมินภายนอกโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย

5.5) ขั้นตอนการปรับปรุงพัฒนา ดำเนินการโดยนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในแต่ละประเภท โดยจัดให้มีการเผยแพร่การประเมิน และทบทวนแผนการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในรอบ 6 เดือน หรือรอบ 1 ปี ตามความเหมาะสม

5.6) ขั้นตอนการสร้างเครือข่าย ดำเนินการโดยร่วมมือกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวเดียวกัน สร้างเครือข่ายขึ้นเพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อให้นักท่องเที่ยวแวะชมแหล่งท่องเที่ยวตามแผนการที่กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวจัดขึ้น

6) เงื่อนไขความสำเร็จ การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามรูปแบบที่กำหนดนี้ จะประสบความสำเร็จจริงได้ขึ้นอยู่กับปัจจัย ดังนี้

6.1) จะต้องมีการบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวแบบครบวงจร โดยดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 6 ขั้นตอนดังกล่าวมา มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการ และรับผิดชอบงานการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

6.2) การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ต้องพัฒนาทั้งตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ควบคู่กับความต้องการและภารกิจหลักของแหล่งท่องเที่ยว นั้น เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวิถีชีวิต ต้องคำนึงถึงจารีตประเพณี ความเชื่อของคนในแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนโบราณต้องคำนึงถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัดต้องคำนึงถึงภารกิจของวัดเป็นสำคัญ

6.3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา การดำเนินการพัฒนาต้องให้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและยอมรับการพัฒนา ทั้งร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์

6.4) องค์กรที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวเป็นผู้นำในการพัฒนา คือ ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง จะต้องเห็นชอบความต้องการของนักท่องเที่ยว และเป็นผู้นำหรือผู้ริเริ่มในการพัฒนา รวมทั้งต้องสนับสนุนส่งเสริม ดูแล และปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปตามแผน และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้อง 7 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านการคมนาคม พบว่า ไม่มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก และไม่มีพื้นที่จอดรถที่เพียงพอ 2) ด้านที่พักและอาหาร พบว่า ที่พักและร้านอาหารไม่เพียงพอ ชาดมัคคุเทศก์และนักเล่าเรื่อง 3) ด้านร้านขายของที่ระลึก พบว่า ของที่ระลึกไม่มีอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ไม่น่าสนใจ 4) ด้านการบริการข้อมูลการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ไม่มีศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว 5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวขาดความเป็นเอกลักษณ์ และไม่หลากหลาย 6) ด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง 7) ด้านการบริหารจัดการ ยังไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม ขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางเมืองบุญแห่งล้านนา จังหวัดลำพูน พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นเอกลักษณ์มากที่สุด โปรแกรมทัวร์มีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว เส้นทางคมนาคมควรเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายที่สุด นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวมีบุคลากร มัคคุเทศก์ ควรมีทักษะ ความรู้ ความชำนาญ ในเส้นทางในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว บริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวควรมีกิจกรรมที่สวยงาม ความร่มรื่น และสะอาดอยู่เสมอ (ปารวดี คิริ, 2563) นอกจากนี้ Dodds, Ali, และ Galaski (2018) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งได้อ้างอิงข้อมูลจากการสรุปและประมวลงานวิจัยหลายแหล่งที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มประเทศในซีกโลกใต้ ได้แก่ ประเทศ

ที่กำลังพัฒนา ประเทศแอฟริกาใต้ บราซิล และประเทศในกลุ่มแคริบเบียน ซึ่งปัจจัยสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน 3) การให้ความเชื่อใจและมอบหมายให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 4) การตั้งเป้าหมายของชุมชนร่วมกัน 5) การได้รับความช่วยเหลือจากผู้สนับสนุนอย่างเหมาะสม 6) การให้ความสนใจและตระหนักถึงวิธีการสร้างรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน รวมถึง Rout และ Gupta (2017) เสนอกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการพัฒนาทรัพยากรของชุมชนที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ราบสูง ภูเขา ภูมิภาค Jaunsar-Bawar Uttarakhand ประเทศอินเดีย โดยชุมชนดังกล่าวมีจุดเด่นและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และศาสนา และเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้ 1) ต้องมีการฟื้นฟูและซ่อมแซมทรัพยากรทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม 2) ใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคให้ดียิ่งขึ้น 4) กระตุ้นกลุ่มการเมืองให้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมการพัฒนาชุมชน 5) สร้างศักยภาพของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น 6) ให้อำนาจเยาวชนชายและหญิงมีส่วนร่วมตัดสินใจเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว 7) พัฒนาคนในชุมชนให้มีแนวคิดและทักษะของผู้ประกอบการสามารถใช้นวัตกรรมในงานธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาในทุกด้าน ต้องให้ความสำคัญต่อผู้มีรายได้น้อยและประชากรพลัดถิ่นด้วย

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่ การเพิ่มกิจกรรมความดึงดูดใจ การอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวและการเพิ่มการบริการชนิดเข้าถึงและรองรับนักท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนานั้นเป็นผลความเห็นที่สอดคล้องกันของผู้รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปน้อย กล่าวคือ การเพิ่มกิจกรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว กิจกรรมทางศาสนา การบูรณาการกิจกรรมทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการร่วมกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมองค์กรชุมชนด้านกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกรักชุมชน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (บุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, 2563) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดุสิตพร ฮกทา (2560) ได้ศึกษาเรื่องแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน จังหวัดตรัง พบว่า จังหวัดตรังมีศักยภาพการท่องเที่ยวเนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายและมีความโดดเด่นโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แต่ขาดการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตให้เป็นที่รู้จักอย่างต่อเนื่อง มีโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่มวัย สามารถเดินทางมาจังหวัดตรังและเข้าถึงแหล่งเที่ยวจังหวัดตรังได้ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ แต่ควรพัฒนาเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสะดวกและปลอดภัย

เพิ่มระบบขนส่งสาธารณะระหว่างแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงรวมถึงพัฒนาท่าเรือให้มีมาตรฐาน ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีห้องน้ำบริการที่ได้มาตรฐานและเพียงพอ ควรจัดให้มีหน่วยปฐมพยาบาลฉุกเฉินและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีมาตรฐานและเพียงพอกับการรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนราคามีความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตรังถูกจำกัดด้วยงบประมาณที่ไม่เพียงพอและต่อเนื่อง ตลอดจนมีข้อจำกัดด้านกฎหมายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในการดูแลของหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ Strydom, Mangope, และ Henama (2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จังหวัด The Free State ประเทศแอฟริกาใต้ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การลงทุนทางการเงิน การวางแผนการตลาด และการพัฒนาทักษะของคนในชุมชน นอกจากนี้ ผลการวิจัย บ่งชี้ว่า ภาครัฐเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อย และมักมองข้ามการใช้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ทั้งนี้การตัดสินใจของชุมชนมีผลต่อความสำเร็จ และความยั่งยืนของการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวด้วย

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ เป็นรูปแบบสภาพรวมของแนวทางการดำเนินงานโดยมีเป้าประสงค์ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของการพัฒนาและความสำเร็จ ซึ่งผลการดำเนินงานในแต่ละด้านและแนวทางในการพัฒนา ซึ่งเน้นสาระสำคัญของรูปแบบ โดยชี้ให้เห็นพันธกิจและวิธีการในการพัฒนาการดำเนินการ (กลยุทธ์) และการจัดการในการพัฒนาศักยภาพ ประกอบด้วยขั้นตอนการพัฒนา และเงื่อนไขความสำเร็จในการพัฒนาหรือสร้างภูมิคุ้มกันทั้ง 3 ด้าน คือ กลยุทธ์การเพิ่มสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว กลยุทธ์การปรับปรุงทัศนคติและเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และกลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเสียบคลองพระยาบันลือ ที่กล่าวว่า การกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกร่วมกันกำหนดและประกาศนโยบายต่อสาธารณชนให้ทราบ โดยมีการระบุแผนพัฒนา 3 ปี ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สำคัญจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ มาร่วมด้วย (สระวิญญาณ์ภัสร์ บุรณะกิติ, 2555) สอดคล้องกับ Mayaka, Croy, และ Cox (2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดแบบหลายมิติ เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน พิจารณาจากความแตกต่างในรูปแบบและบริบท ซึ่งเสนอแนวคิดและกระบวนการสร้างความมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและทุกภาคส่วน เพื่อให้ชุมชนตัวอย่างในประเทศเคนยา สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามวัตถุประสงค์และความต้องการของคนในชุมชน งานวิจัยเสนอแนวคิดการพัฒนาแบบหลายมิติ ซึ่งประกอบด้วย มิติด้านการมีส่วนร่วม มิติด้านอำนาจและการควบคุม และมิติด้านผลสัมฤทธิ์โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และความต้องการของคนในชุมชนในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแต่ละมิติ ผลการสัมภาษณ์ส่งผลกระทบต่อทั้งสามมิติอย่างมีนัยสำคัญจะถูกนำไปสู่การทำพิจารณาเพื่อสร้างกรอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ จะเป็นประโยชน์สำหรับการจัดลำดับความเร่งด่วนในการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น
2. รูปแบบเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และสามารถเป็นต้นแบบแก่หน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์ให้มีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในพื้นที่ระดับชุมชน ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดต่อไป
3. หน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดอื่น ๆ สามารถนำรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนี้ประยุกต์ใช้เป็นส่วนหนึ่งสำหรับแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในบริบทพื้นที่ของตนเองอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ มีข้อเสนอแนะรายด้าน ดังต่อไปนี้
  - 1.1) ด้านการคมนาคม ควรปรับปรุงถนนในแหล่งท่องเที่ยวให้กว้างขึ้น มีป้ายบอกทาง มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก และมีพื้นที่จอดรถที่เพียงพอ
  - 1.2) ด้านที่พักและอาหาร ควรจัดให้มีร้านอาหารและที่พักอย่างเพียงพอ เจ้าของบ้านสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างเข้าใจ มีมัคคุเทศก์และนักเล่าเรื่องอย่างเพียงพอ
  - 1.3) ด้านร้านขายของที่ระลึก ควรจัดให้มีร้านจำหน่ายของที่ระลึกและของที่ระลึกที่เป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ควรมีความน่าสนใจ และควรมีระบบการบริหารจัดการด้านการตลาด
  - 1.4) ด้านการบริการข้อมูลการท่องเที่ยว ควรจัดให้มีศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว
  - 1.5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีความเป็นเอกลักษณ์ และมีความหลากหลาย
  - 1.6) ด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง เพื่ออำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวด้านข้อมูลการท่องเที่ยวที่เป็นปัจจุบัน
  - 1.7) ด้านการบริหารจัดการ ควรมีรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม ควรมีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ และควรมีองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ควรเพิ่มกิจกรรมความดึงดูดใจนักท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย มีจุดขายที่เป็นอัตลักษณ์ที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาเที่ยวอีกครั้ง อำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวโดยมีระบบการขนส่งที่สะดวก ระบบการสื่อสารที่ทันสมัย และเพิ่มการบริการชนิดเข้าถึงและเพิ่มศักยภาพด้านการรองรับนักท่องเที่ยวที่อบอุ่นและปลอดภัย

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ควรเป็นรูปแบบที่ชุมชนเจ้าของพื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวตามบริบทของตน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เรื่อง การปรับตัวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

บรรณานุกรม

- กนกพร ฉิมพลี. (2559). แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบักรังชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 10(1), 7-19.
- กรมการท่องเที่ยว. (2557). คู่มือตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2). สืบค้นจาก https://thaits.avalue.co.th/services/uploads/standard/document/files_01042019203726/15541259082340.pdf
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2556). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ฉบับที่ 1 กรกฎาคม-กันยายน 2556. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ชุตติกาญจน์ กันทะอุ. (2560). การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา บ้านร่องพอง ตำบลร่องพอง อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดสุรินทร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดสุรินทร์.
- ดุสิตพร ฮกทา. (2560). แผนพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน จังหวัดตรัง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา).
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- เบญจมาศ ณ ทองแก้ว, อำนวย รักษาพล, จุฑามาส เพ็งโคณา, และบุญศิลา จิตตะประพันธ์. (2560). ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 9(2), 106-121.

- ไบเฟิร์น วงษ์บัวงาม, และ मुखสุดา พูลสวัสดิ์. (2556). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโครงการที่ได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเขตกรุงเทพและปริมณฑล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ปารวดี ศิริ. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางเมืองบุญหลวงแห่งล้านนา จังหวัดลำพูน (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- บุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ภักจิรา แสนใจ, และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2558). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว รูปแบบไมซ์ (MICE) ในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการ การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 11(1), 54-67.
- สระขวัญ ภัทธร บรูณะกิติ. (2555). รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานสถิติจังหวัดสุรินทร์. (2563). รายงานสถิติจังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2563. สืบค้นจาก <http://surin.nso.go.th/images/Report63/Report64/report%202563.pdf>
- Dodds, R., Ali, A., & Galaski, K. (2018). Mobilizing knowledge: Determining key elements for success and pitfalls in developing community-based tourism. *Current Issues in Tourism*, 21(13), 1547-1568. <https://doi.org/10.1080/13683500.2016.1150257>
- Mayaka, M., Croy, W. G., & Cox, J. W. (2019). A dimensional approach to community-based tourism: Recognising and differentiating form and context. *Annals of Tourism Research*, 74, 177-190. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.12.002>
- Rout, P. C., & Gupta, S. K. (2017). Asset based community development in mountain environs: A strategic application for sustainable community based tourism development in the Jaunsar-Bawar region of Uttarakhand, India. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 6(3), 1-11.
- Strydom, A. J., Mangope, D., & Henama, U. S. (2018). Lessons learned from successful community-based tourism case studies from the global south. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 7(5), 1-13.